

FÉKEZETT HABOZÁS

Filip Tamás: *Függőhíd*

Tevan, Békéscsaba, 1998. 96 oldal, ár nélkül

1. „Az elvételés mozdulatai”

Talán a kelletténél is árulkodóbb eljárás, hogy álnok módon nem csupán kölcsönvettem, de leheletnyit meg is hamisítottam Filip Tamás FÉKEZETT HABOZÁS címmel 1986-ban megjelent első kötetének címét. Arra a lírai magatartásformára kívántam utalni ezáltal, mely e szűkszavú költőnek – úgy vélem – a két eddigi állomáson át töretlenül sajátja, amelyhez ki vannak kötve hosszabb-rövidebb láncokon, köteleken ringatózó versei. Már a tizenégy évvel ezelőtti fülszövegben így jellemzi magát: „*talán több engedelmesség és kevesebb lázadás*” szorult belé, mint nemzedéktársai- ba. De kinek és minek engedelmeskedik, kicsoda-micsoda ellen *nem* lázad ez a hang? Az első kötet esetében némi szociologizálással még talán azonosítani lehetett volna azt a Fensőséget, amely előtt „*meghajolsz mélyen, bíboran – így köszönöd meg a fiúknak, hogy veled [ti. a vonattal] ringatózhatsz*”, ám kár lenne ilyen bambán leegyszerűsíteni azt a „tételt”, mely kulcsot adhat e kétfüzetnyi világ kapujához. Hiszen átfogalmazva immár az új versek egyikében is ott áll: „*te / vagy a háttér, s oly természetesen / tartozol az utcaképhez, hogy nemhogy / nem zavarsz, de szinte továbbsegíted / a cselekményt*” (A MÁSÍK GYŰJTEMÉNY). Hogy a két idézet a két kötetnyitó versből való, mindenestre elgondolkodtató. Nem megalkuvásról vagy éppen elegáns, büszke, fesztelen félreállásról van itt szó. Filip Tamás (vagy az, aki belőle szól) fenn téblábol a színpadon, kicsit zavartan, semmibe nem akar belekeveredni, mégis mintha mindig útban volna valakinek, valakiknek, mindenkinek. Ez a félszeg, jóakarattal teli fölöslegesség a legkevésbé sem póz, sokkal inkább egy fájdalmasan befelé élő karakter látványa a külvilág szemével.

„*Ott van – / a nem róla készült képeken*” – háttérszereplő, statisztá tehát, akit csak utólag lehet kinagyítani egy érettségi tablóról vagy amatőr felvételtől. Félreértés ne essék: ez a narrátor nem valamiféle ezredvégi szplint erőltet, világfájdalmat, mellőzöttségérzetet dédelget magában. Köszöni szépen, jól érzi

magát amúgy „kisemberként”, kicsit szomorúság a hangulata olykor, de hát ez melyikünkkel ne fordulna elő? Amikor önnön mellékszereplő voltára utal, csupán a világban betöltendő helyére szeretne rákérdezni. Csupán *helyezkedik*, mint abban a versben, amelyben egy képzeletbeli irodalmi aranycsapat nagyjai közt találgatja helyét a névsorban. S rájön, hogy hiába igyekszik, még a fényképezőgép elé se tudná, miként álljon: pózt keressél, kellekeket, sminket, viselkedést. S közben, észrevétlen, mindig a külső körre sodródik (HELYEZKEDÉS).

2. Imaginárius terek

No jó, eddig a szerep. Ismerjük is, meg nem is, régi is, meg új is. Mi az, ami ennél több, ami már nem csupán Filip, de az ő költészete is, pontosabban úgy Filip, hogy rajta keresztül ugyan, de egyszerűen „csak” költészet? Maradjunk a fényképhasonlatnál. Mert itt minden, ami reprezentáció, minden, ami „rögzítéstechnika”, roppant fontosságú. Mi az, ami rögzíthető, mi az, ami megfogható még? És vajon amit sikerül megfogni, kifogni, kiemelni az időből, mennyit tartalmaz mindabból, amik vagyunk? Képzetek, elképzelések, különös ikonográfiák: minden nagyon is valós részlet úgy lebeg itt, lazán összeférclelve, akár „*egy fordítva betett diakép / imaginárius terében*” (AHOGY). Magunk vetítjük magunkat magunknak. *Plein air* művészet kizárva, emlékezetből, mintegy álomban „festődik” az elképzelt kép, egy erdő „*imaginárius tere*”, egyik sarkában élethű állatürülékkel (KÉPTELV). Az Antarktison pedig Moore-szobor formálódik, a Mester egyetlen gondolatának eredményeképpen: szelek, jég, hó, nap, esők, azaz minden elem a reprezentáció elvének engedelmeskedik, valahogy úgy, ahogy a ZSOLTÁROK KÖNYVÉ-ben az Úrnak (EGY ABSZOLÚT SZOBORRA). A VERS KAFKÁRÓL vagy a JOYCE KIFIZETI A TAXIT, PÁRIZS, 1938. MÁJUS alighanem konkrét fényképek kapcsán születtek, előbbi látszólag a felvétel körülményeinek való „filológiai” utána- járás folyamatábrája, utóbbi szinte realistán részletez, motívumokat, szituációt talál, pszichológiai grafikont rajzol fel az egyszerű archív klisé nyomán. Amikor Filip így nagyít és kicsinyít, hipotéziseket állít fel vagy cáfol, s végül csaknem mindig a kétesélyes mellett

dönt (vagyis nem dönt, döntetlenre végzi), nem csupán ábrázolhatóságunk kérdése, nem pusztán esztétikai dilemma foglalkoztatja. Identitáskérdést feszeget, arra kíváncsi, mennyire vagyunk meg-, illetve átörökíthetők, mennyi marad belőlünk, mi az, ami visszakövetkeztethető. Nem furmánykodik, nem igyekszik hármás idézőjelbe tenni mindent: nyomoz csupán, csendesen, szívósan, módszeresen, mint az általa is idézett Borges. És észrevétlenül csalogat hálójába. Nemcsak azért, hogy megfogjon, azért is, hogy érzékeltesse: maga is fogva van. Filip mesterien haboz.

Éppilyen fontosak a hangrögzítés, a film-átjátszás metódusai. E látszólag minden emberi vonástól mentes gépi mozzanatok személyességgel telítődnek, valami elveszett meg-hittséget képesek újratерemteni. Egy színházi élmény (Shakespeare-darab) irrealitását a konvenciók szerinti „édes otthon” emlékképe szakítja meg, de rendhagyó hangszerelésben. A beszélőnek a riasztó, a videomagnó és az üzenetrögzítő, személyiségünk eme három őrző-védője jut eszébe: „a bezárt, sötét lakásban / amit még riasztó is véd, most / egy készülék bekapcsol... és meg fogjuk tudni, kinek jutottunk / eszébe, és nem fogjuk kitalálni, / ki volt az, aki csak szuszogott / tanácstalannul, mielőtt letette / a telefont” (ÖTÖDIK SOR ÖTÖS HATOS SZÉK). A KÉPTERV soraiban is összevegyül a képzeletből festett (tehát kettős áttételen keresztül ábrázolt) és a hármás csavarral (játék-felvétel-másolás) megjelenített valóság: „a videomagnó halkán / surrogva veszi fel / a Kődös utakat”. A virtuális filmtér látszatra szemben áll a „természettel”, ám ez utóbbi maga is vízió csupán, kiagyalt elképzelés. Tévedünk, hazi az hiszszük, hogy Filip világa egyfajta mesterséges, szándékoltan mai *feelinget* árasztó világ. A vers ritmusát, belső zenéjét nála sosem az (időnként technikai eszközökkel megjelenített) civilizációs közeg adja meg. Legfőbb imperativusa valami csöndes alanyiség. EKG-ritmus rendezői sorait. Elég megnéznünk, mekkora felhajtóerővel bír egy ilyen (látszólag esetleges, szándékoltalan) gépi gesztus: „Rendszínálás egy halott után. / Az üzenetrögzítőt még ő beszél. / Megígéri, hogy visszahív” (EGY FŐK). A halott visszahívása? Hűség az egyszer hagyott üzenethez? A digitalitás kötelez? Talán túl hangzatos szalagcímek, mégis közelítik az igazságot.

Filip Tamás technikához való viszonyában nem az a sajtóságos, hogy beemeli annak elemeit költészetébe, hiszen ez a tett már egészen szélsőséges formáiban is közhelyessé vált napjainkra, hanem hogy líraivá, mi több, személyessé avatja ezeket a rekvizitumokat, nem iratmegsemmisítőként, az írást romboló, a verset felemészítő, helyettesítő gépezetekként alkalmazza őket, hanem emberre vonatkoztatottságuk, elsősorban megőrző funkciójuk kapcsán látja hasznukat. Az ultramodernizmus lemaradástól való páni félelme éppoly idegen ettől a szemlélettől, mint az „elköltői-etlenedés” veszélyének túlhangsúlyozása, az informatikai civilizáció ostorozása. A gép háziállat, tükör: együtt él, életet.

3. Gyűjtögető, halász-vadász...

Megtartani, rögzíteni, de mit is? Például „a kis változások erózióját” (AHOGY). Filip egyik sajátos költészeti eljárása a leltározás, listázás. „Csupa szépséges szövből rakja össze... A helyszín: szirt, pagony, fenyér, / mart, morotva, kattan... És birokra kél egymással a számtalan / utcanév, ahol valaha sétált, / az iskolák neve, ahova járt... Újságok, művészek címei, írók, festők, / zenészek nevei hordatnak össze / halomba, kultúra, mitológia, / idézetek, bennfentes otthonosság...” (MUNKACÍM: CSUPA). Történetek, meg nem történetek, tárgyak, változások, árnyalatok, mozzanatok, képek üveg alatt, gombostűre tűzve. Talán az én is ott van közöttük, egy fajtájára jellemző mozdulatba kövülten.

S hogy ez a számbavétel nem pusztán technika, arról árulkodik ez az idézet: „Igen, az ismerten túl / van egy másik gyűjtemény is: ezer / darabból áll, és össze nem szedhető” (A MÁSÍK GYŰJTEMÉNY). Vagyis a gyűjtemény több, mint hobbi. Vagy talán a világ sem több, nem más, mint hobbi: a tér felfűzött helyek tetszőleges sorozata, az idő parafára rögzített percek kollekciója. Talán ezek azok a mögöttes gyűjtemények, ama soha össze nem szedhető, mégis mindenestül összetartozó tárgyi együttesek. Filip minden listájához hozzárendelődik egy ilyen „eredendő” gyűjtemény. A kert fáinak végigsorolása visszavezet a személyes eredethez, mintegy az évgyűrűkben terjengő múlt forrásvidékére. A létező, megmaradt növényzethez csatlakoznak a kipusztultak, visszajutunk az ősiség pillanatához, melyet Rousseau-tól Marxig számosan tekintet-

tek a történelem kezdetének: a család ki-metsz egy földdarabot, kisajátítja, hozzáköti a generációkon át vándorló egyazon létezés (EGY KERT FÁI). A SANGHAI–TRIESZT, 1871 ennél jóval talányosabb szöveg, egzotikus anyagok, fűszerek, szövetek, bőrök, prémekek, gyarmatárúk sorakoznak régies megnevezéseikkel. S a végén mintha megint a látomás-hoz közelítene a lista: „*Rajgók és tűzjátékszerek. Chinin. Mákony. / Fegyverek és hadilőszeretek. Kát-rány és szurok. / Lobogó posztó.*” Az esetleges egymásmellettiség rendez itt. Talán létünk *összetevőinek* listáját olvassuk a csomagoláson? „*Tükrök. Selyemgubók.... Zenélő szelenczék... Arany és ezüst paszományok, igaziak és hamisak...*” – ez a különös, össze nem tartozó bazár, ez a kelet-nyugati limlom, ízlés és hasznosság híján összezsúfolt kincsek garmadája, ez volna tán a történelem, kultúránk hordaléka? Vagy ne folyamodjunk ilyen tetszetős általánosításokhoz, maradjunk meg az eklektikus zsbvá-sár tárgyainak párhuzamos létezésénél?

És gyűjtögető vers az EGY VÁROS is, régóta egyik kedvencem, igazi antológiadarab (már csak antológiát kellene találnom hozzá: gombhoz a kabátot). Nem tudom megállni, hogy egézésben ne idézzem:

*„A tetők gazdag rendszere.
Hatalmas, bonyolult mérleg,
melyről nem tudni, mit mér:
az ég terhét, felhők vonulását,
vagy a Nap tekintetét.
Meg nem billenő súlygyen.*

*És szökőkút. Az eleven víz teste.
Mint a bálna fecskendőnyílásán
kilövellt sugár – megáll az időben.
Lépcsők és pihenők. Utcaszint.
Pinceablak. Erkélyrácsra kötözött szalag.
Száradó ruhák a szél karjaiban.*

*És mély kertek arrafelé.
Összeérnek a többi kerttel.
És terített asztal a fák alatt.
De innen nem látni, mit rejt a bokrok alja,
mi van a nők táskáiban, és milyen
receptet ír itt az orvos a lázra.”*

Mi az a falrengető újság, amit Filip közöl velünk? Mi az a csak rá jellemző, csak az ő szemével láttatható jelenség, melyről itt szót

ejt? Miféle stiláris bravúr, regiszterbeli zseb-csel emeli ki ezt a verset? Ilyen kérdésekkel hiába is ostromolnánk a textust. A versben sétáló felkapaszkodik a tetőkre, szintezi, méri a várost. Azt találja, amiről mindannyian tudunk. Hogy mégis mit keres? A dolgokat rej-télyes módon egymáshoz rendelő erőt. Ami innen meg nem fogható. Távolságot tart, hogy egymáshoz nézze a dolgokat, ám épp e távolság lesz megismerése gátja. Valamit mindenképp elveszítünk: békaperspektívá-ból szemlélődve a kiterjedést, madártávlatból alátekintve a létközelséget. Mint egy imp-resszionista festményen, a terített asztal von-zása, vákuumhatása beszippantana a látvány terébe. Kívül nem maradhatunk, bele kell il-leszkednünk a képbe. Kintlét és bentlét, szű-kösség és tágasság: az ellentmondás feloldha-tatlan, a gyűjtögető konstatál, feljegyez és to-vábbblép.

4. „...megtalálja Waldenét...”

Fontos motívumhoz jutottunk: a megfogha-tatlanéhoz. A tantaluszi életérzés nagyon is karakteresen jelen van e finom rajzú líra hát-terében. Mintha az említett leltárkészítő-szenvedélyben is az a megfontolalan munkál-na, hogy a foglyul ejtett számtalan részlettel együtt talán sikerül megragadni a bennük munkáló szervezőerőt, hogy a mozaik szil-ánkjaiban tetten érhető az ábrázolás rende-zőelve is. Ez a kielégítetlen sóvárgás megje-lenhet egyszerű turistakiváncsiság képében is: a félig narancsot, félig mandarint termő fa zöldes gumói még be sem érnek, a nyara-lóidő máris „kitelik”, a vesszereplők sosem tudják meg, melyik gyümölcs mivé lesz (EGY FA A KOLOSTORUDVARON). Egy-egy külföldi tartózkodásból mindig a hazautazás előtti pil-lanat maródik be (A BÜVÁR, EGY FA), s az em-lékezés szinte mániákus kényszere: „*Próbáljuk / megjegyezni, hogy aztán / hullámonként lassan elfelejtsük*” – mármint a tengert. Benső kény-szer szorít rá, hogy valamit megjegyezzünk, hogy valamit feljegyezzünk a felszíni helyett, ami hivalkodóan bevésődni törekszik. Mert olykor „*a tárgyközből valami kilép. / Megindul tőle az álló óra, / és oly időt mutat, ami nincs soha*”. Aztán a telítettségerzetre tehetetlen düh, többre vágyás következik: földöntúli (?) látog-atói távoztával a versalany követ ragad, „*be-zúzza háza ablakát*”. Vagyis megszünteti a saját

teret, szabálytalan módon megnyitja az enteriort, mely akár a lezárt identitás jelképeként is felfogható. Szánalmas, ámde nemes kitörési vágy (KÁPRÁZAT).

Elérhető-e az elérhetetlen? Futó pillanatoknál több adatik-e? Olykor, mint például az Oravecz Imrének címzett WALDEN-VERS-ben, igen. „Az ember... végül megtalálja Waldenét”, ahol „a teremő tervét szolgálja minden”. Mégsem nyúlós, mézesmázos ez az idill, nem kenődik el, záróképe gyengéden, de határozottan emel fel: „szobájából tisztaság tódul kifelé, az éjbe”. A „kifordított”, jóra fordított világ, az idea, az ideál ugyanakkor legtöbbször rejtőzködik, egy-egy zavarbaejtő (mondjuk a *Paris Match* és a *Life* magazin példányait tartalmazó) csomagban, egy kinyithatatlan széfben, de ott van az írás folyamatában is, amikor titokzatos megbízók édeni körülmények között megrendelnek EGY NYÁRI REGÉNY-T: „Üljön ki a kertbe, és szédüljön / a szikrázó napsütésben. / Káprázzon szeme, elméje / élesedjen... Mi csak annyit kérünk, hogy mindvégig napsütésben / írjon, ott kinn ama kertben, szemben / a vakító fehér papírossal”. A repertóriumkészítés igyekezete, az a törekvés, hogy összefoglaljuk a bennünk összezsomósodó világot, gyakran és egészen természetesen, ugyanakkor rejtett és közvetett módon vezet el egyfajta transzcendens várakozásig. „Most minden üzenet itt / torlódik össze” – írja egy helyütt, ám az idézet első három szava címmé kiemelten (MOST MINDEN ÜZENET), önálló mondattá válik, tágabb kontextusba helyezi a kijelentést. A zárósorok ugyanakkor a transzcendenciaélmény visszavonását, visszavonulását jelzik: amilyen elevenek a várakozás pillanatai, olyan gyorsan ki is lobban a szikra („Fekhetsz / az ágyba, visszafordultak látogatóid”). Ám a csodáról, a valón túlról szerzett tudás megmarad, nem alszik ki az élmény elmúltával: „Egy oly puha kőfal, / hogy átrepül rajta a lepke. / És észre sem veszi, hogy kő volt, / azt hiszi, hogy füstön át szállt, / sőt inkább csak valami homályon... és rájövünk, hogy / a kőfal tényleg átjárható” (EGY FŐK). Hite szerint tehát van kétféle (falon ineni és túli) világ, s átjárás is van közöttük. A Nagygép (a valamikor hatalmasnak tűnő, időközben „összement” hőskori repülő) zúgásával „mintha apám üzenne... valami fontosat odaáról, amit tán nélküle / is tudok, de amit különben / biztosan elfelejténék” (A NAGYGÉP). Filip

erénye, hogy e metafizikai pontok kíméletlen élességgel, anyagszerűséggel rajzolódhatnak ki versei szemhatárán, tudálékosság, hamis eksztázis nem felhőzi őket. Tudja, amit tud, nem tudja, amit nem tud (ezt be is vallja), s így rávesz bennünket, hogy bizonyos dolgokat átéljünk vele együtt.

5. Dokument jeszty

Mennyire nemzedéki, miként íródik be (beíródik-e) egy adott történelmi kontextusba ez a nagyon is „alanyi” lira? Filip 1961-es születésű, ám mint ritka jelentkezéseiből is kikövetkeztethető, nem ragaszkodik a közvetlenül, rajtaütésszerűen ható költészet fáklyaszerepéhez. Ugyanakkor közömbösnek sem mondható, őrzi saját (családi, országos) történelmét, történeteit. Nem ítélkezik, nem kíván rehabilitálni, sem nosztalgiazni, józan, magánemberi pillantással tekint a háta mögé. Visszaidéző, de nem szépít, s nem csúnyít bele a filmhíradószerűen visszapergetett múltba: „Bizony, akkor még javában tartott a ki-tudja-hány-év, / s hogy egyszer vége lesz, nem hitte egyikünk sem” (MEPHISTO NYÍRMADÁN, 1981. SZEPTEMBER 8.). EZ MIND TI VOLTATOK EGYKOR című opusában gyűjtögetőkedvére jellemző kísérletképpen (a KORTÁRS MAGYAR ÍRÓK KISLEXIKONA alapján) rendbe szedi a kar- és kortársai által úzított foglalkozásokat. A lista hosszú, kommentárt nem tartalmaz; de különösen cseng, ha visszagondolunk a FÉKEZETT HABZÁS-kötet fülére, ahol többek közt ez olvasható: „Nem voltam újságkihordó, pincér, rakodómunkás, képzés nélküli pedagógus”, és, toldja meg, mégis „tengerészgyalogos, földmérő vagy pásztor” gyanánt botorkál verseiben. Több ez a vers, mint egyszerű csíny vagy kaland: számot vet a lehetséges pályákkal, felfedi a rendkívüliben, a szélsőségesben rejlő szokványosat (maró-író és hordár-költő), s szerényen, hallgatólagosan melléhelyezi, még inkább hozzágondolja a maga rendkívüli szokványosságát. A tiszteletadás gesztusán, a groteszk hősiesség előtti kalapemelintésen túl tehát indirekt énmeghatározást is kapunk.

S minden harsányság nélkül, tárgyilagosan tárul elénk a jelen is. Egyfajta történelemvégi közérzet lenyomatairól önthetünk gipszmintát nem egy szövegben: „Mi történelhetik még velem? / Összetéphetik a dokumentet, / mondhatják azt, hogy einstand. / Esetleg Firsz nem

hozna teát, / ha átfagyva hazajönnénk egy temetésről” – ironizál nagyon is komolyan a MOST narrátora. A ma történelméből nála az eseti, egyedi, egyéni mozzanatok szólalnak meg csupán: ez a história mintha nem velünk történné, mintha igazából lezárult volna. Részben magunk mögött hagytuk, részben hirtudatag formájában ömlik körénk, s ha megszállardul, „lángvágóval kell majd szét- / bontani az összeégett tömeget” (ÁTHALLÁSOK). „A holtak országa” is itt van, benne élünk, a félmúlt diktatúrája még sajog, ám MOST mozdulatlanul heverünk egy tengeralattjáróban vagy valahol mélyen, mint „jövendő fossziliák” (ELEMENTÉS). Filip nem hajszolja a történelmet, a történelmiséget, nem is menekül előle lányos zavarral – nyugalmazott torreadorként, helyben várja be.

6. Az írás állványzatai

Minden fentebb felsorolt ismérvnél fontosabb és alapvetőbb, hogy a versek működnének. Hatnak. Hogyan és miképp? Olykor a képtelenség erejével. „Csak úgy, / mintha csonkolt kézen lóg / szatyor, narancsokkal tele? / Hogy fogja megpucolni őket –” (NYERS). Találó válasz, talalós kérdés. Még egy meghatározás, mégpedig a kötetzáró versből: „Én nem akarom ugyanazt / a verset írni. A versem egyszer / szürke és tömör legyen, / mint az utcaő, máskor meg / törmelékes, rideg, mint / sírkövesnél a tömbről / lehulló darabok. De gyurmaszerű / is legyen néha: látsszanak rajta / formázó ujjaim barázdái” (ÉN NEM AKAROM).

Felvevőképes, fényérzékeny ez a költészet. Terhelhető. Egyetlen szóban elfér a történelem (SZAMIZDAT), egyetlen véletlen találkozásban az egyéni sorsok kibékíthetetlen idegensége (KÉT HALÁL), egyetlen képben (csigamászta gyermekarc) a gyerekkor (CSIGÁK), egyetlen magaslati sétában a metafizika (TÉR, KIOLTVA). Folytathatnánk a sort. Apró dolgokkal matatunk, s mégis érezzük, amint „dől a tiszta súly az égből” (IDEGES TÁJ).

E tömörség mellett fontos a képkalkotó fantázia. Filip cseppet sem hivalkodó, de evidenciaerővel ható társításai olyan szuggesztívek, hogy méltán írhatja: „a látvány visszazúg oda, / ahonnan fölszívta tekintetem” (ITT MÁR VALAHA JÁRTAM).

Ezt a sűrűséget érzékkel tudja oldani is. „Van aki amerikai verseket ír” – bizonyos értelemben véve olykor maga is ilyen (VAN AKI

AMERIKAI). Stílusának „amerikai” közvetlensége, beszélt nyelvi sodrása (nem véletlenül számol be egy helyütt arról, miképpen „úszott át” egy Lowell-kötetet) szinte tapintható közelbe hozza olvasójához a sorokba rejtett személyiséget.

Költészete nem penetránsan újszerű, -szagú, ugyanakkor mértéktartóan magába itta mindazt, ami a kortárs költői nyelvből számára éltető lehet. Nagy erénye, hogy még amikor a vers alapját képező konfliktus nem túl erőteljes, akkor is képes „elhelyezni” a látványt, a látomást, belevonni bennünket annak terébe. Az emlékezés sűrűsödő vizébe dermedő testre alkalmazott kép például („bogaréként mozdulatlan / úszom a borostyánban”) önmagában még nem volna különösebben eredeti, ám a környezet néhány érzékenyen felvillantott valóságeleme olyan közeget hoz létre, amelyben a nem túlságosan erős zárlat is nyomot hagy (FÜRDŐVÁROS). A kötet kevésbé intenzív, halványabb részleteit is megemeli az egészre jellemző mértéktartó sodrás.

Milyen tehát a Filip-vers? Sokféle, de leginkább pontos és tapintható: „ellenállás nélkül repül / a borzolt, puha kékben” (SZEMKÖZT). „És ezt is csak írom, miközben még / egymással küzdenek a részletek” – toldja meg ugyanott, s láthatjuk: az írott és élt világ kettősségét hangsúlyozó (gyakran utóbbi létezését tagadó) elméletek felette sem múltak el nyomtalanul. Egész ciklust szentel az írással való bajmoldásnak, ám teszi ezt a lehető legtöbb kedélyességgel, a lehető legkevesebb fontoskodással. A barkácsoló őszinte zavarát osztja meg velünk. Maga sem érti, miképpen áll egybe a vers, „hogy férnek össze / egy lapon a dolgok. / A sok önkényes részlet / a kiszámított meg a spontán”. Csak azt tudja, hogy a verset, „Mint körtét / a foglalatba, beleszavaram. / S ha jó – égni fog. / Akkor, ha kiviszem is ég. / ha rátaposok, még akkor is ég, / szétpukkan, de még / a szilánkjában is fény van” (HOGY FÉRNEK ÖSSZE). Ám Filip Tamás nem az önmagáért való írás, az önmagát író írás fölüeny és steril attitűdjét hirdeti. Poétikája nyitott (a létezőkre is) és befogadó. Tudja, hogy minden tükörkép, minden áttétel csupán, ugyanakkor hiszi, hogy „minden elsajátítható, / Elleshető a rejtély, a lejtés, / ahogyan hullámszavak a mondatok / és fodrozódnak a szavak” (A MÁSOK TAVA). Versei a világ (és önmaga) elsajátításának aktusai.

Lackfi János